МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

Одеський національний університет ім. І. І. Мечникова
(повна назва вищого навчального закладу)

Кафедра всесвітньої історії

"ЗАТВЕРДЖУЮ"
Проректор з науково-педагогічної роботи
проф.Хмарський В. М.
"1" вересня 2020 р.

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Соціально-політична історія грецьких полісів до епохи еллінізму
(назва навчальної дисципліни)

Рівень вищої освіти другий (магістерський)

Спеціальність 032 Історія та археологія
(код і назва спеціальності)

Факультет історії та філософії
(назва інституту, факультету)

2020 – 2023

Робоча програма складена на основі навчальної програми з дисципліни «**Соціально-політична історія грецьких полісів до епохи еллінізму**» .
(назва навчальної дисципліни)

Розробники: Ізбаш-Гоцкан Тетяна Олександрівна, к.і.н., доцент, доцент кафедри історії стародавнього світу та середніх віків

Робоча програма затверджена на засіданні кафедри всесвітньої історії

Протокол № 11 від. "18" червня 2020 р.

Завідувач кафедри _____ (підпис) (Гребцова І.С.) (прізвище та ініціали)

Схвалено навчально-методичною комісією (НМК) історичного факультету/інституту

Протокол № 9 від "23" червня 2020 р.

Голова НМК _____ (підпис) (Синявська О. О.) (прізвище та ініціали)

Переглянуто та затверджено на засіданні кафедри всесвітньої історії

Протокол № ___ від. "____"_____2021 р.

Завідувач кафедри _____ (підпис) (Гребцова І.С.) (прізвище та ініціали)

Переглянуто та затверджено на засіданні кафедри всесвітньої історії

Протокол № ___ від. "____"_____2022 р.

Завідувач кафедри _____ (підпис) (Гребцова І.С.) (прізвище та ініціали)

1. Опис навчальної дисципліни

<table>
<tr><td rowspan="2">Найменування показників</td><td rowspan="2">Галузь знань, спеціальність, спеціалізація, рівень вищої освіти</td><td colspan="2">Характеристика навчальної дисципліни</td></tr>
<tr><td>денна форма навчання</td><td>заочна форма навчання</td></tr>
<tr><td rowspan="15">Загальна кількість:
кредитів – 3

годин – 90

залікових модулів – 1

змістових модулів – 1

ІНДЗ – письмова робота
(вид завдання)</td><td rowspan="15">Галузь знань
<u>03 Гуманітарні науки</u>
(шифр і назва)

Спеціальність
<u>032 Історія та археологія</u>
(код і назва)

Спеціалізація (ї):
<u>-</u>
(назва)

Рівень вищої освіти:
<u>другий (магістерський)</u></td><td colspan="2">за вибором (студента)</td></tr>
<tr><td colspan="2">Рік підготовки:</td></tr>
<tr><td>1-й</td><td>-</td></tr>
<tr><td colspan="2">Семестр</td></tr>
<tr><td>1-й</td><td>-</td></tr>
<tr><td colspan="2">Лекції</td></tr>
<tr><td>20 год.</td><td>-</td></tr>
<tr><td colspan="2">Практичні, семінарські</td></tr>
<tr><td>10 год.</td><td>-</td></tr>
<tr><td colspan="2">Лабораторні</td></tr>
<tr><td>-</td><td>-</td></tr>
<tr><td colspan="2">Самостійна робота</td></tr>
<tr><td>60 год.</td><td>-</td></tr>
<tr><td colspan="2">у т.ч. ІНДЗ: - 20 год.</td></tr>
<tr><td colspan="2">Форма підсумкового контролю: Залік</td></tr>
</table>

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Мета полягає у засвоєнні студентами соціально-політичної історії грецьких полісів, в вивченні типів державних устроїв, та державних переворотів до IV ст. до н.е.

Завдання:

- охарактеризувати сучасний стан проблеми;
- проаналізувати наукову літературу по цій проблематиці;
- розкрити основні причини виникнення „старшої" та „молодшої" тиранії;
- сформувати у студентів чітке представлення про сутність полісів та типів державного устрою.

Процес вивчення дисципліни спрямований на формування елементів спеціальних фахових **компетентностей** (КФС): здатність до оцінки політичної ситуації та альтернативних шляхів суспільно-політичного розвитку України та інших європейських держав (КФС.05), здатність вирізняти регіональну специфіку соціальних, етнічних, культурних аспектів в історичному розвитку Південної України (КФС.06).

У результаті вивчення даного курсу студент повинен

знати: соціальну та політичну історію Греції в VIII-IV ст. до н.е., а також основні політичні режими грецьких полісів Балканської та острівної Греції.

вміти: працювати з античними джерелами та сучасними науковими працями

3. Програма навчальної дисципліни

Змістовий модуль 1.

Тема 1. Вступ. Джерельна база та історіографія. Характеристика основних письмових джерел (Геродот, Фукідід, Ксенофонт, Аристотель, Платон). Епіграфічні пам'ятки. Новітні дослідження в галузі політичної історії стародавньої Греції. (Андрєєв Ю.В., Берве Г., Кулишова О.В., Фролов Е.Д. та інш.).

Тема 2. Греція архаїчної доби, проблема становлення полісу, «старша» тиранія. Економічний розвиток архаїчної Греції. Велика грецька колонізація як фактор соціального розвитку грецьких общин. Соціально-політична боротьба, "старша" тиранія (тиранія в Коринфі, Мегарах, Афінах, Іонії, Сицилії). Історична роль ранньогрецької тиранії в становленні грецької державності.

Тема 3. Афінська демократія та Спартанська олігархія.

Процес утворення афінської держави. Кілонова смута та тиранія Пісістрата: проблема соціальної бази тиранії. Особливості дорійських полісів, завойовницькі війни, соціальна структура Лакедемону. Демократичні Афіни та олігархічна Спарта: боротьба за гегемонію.

Тема. 4. Типи союзів у стародавньої Греції.

Сіммахії та сімполітії (Пелопоннеській союз та Афінська Архе; Беотійська та Халкідська Ліга). Проблеми полісу-гегемону та незалежності полісів-членів союзів. Роль Дельфійської амфіктонії у політичному житті стародавньої Греції.

Тема 5. "Криза" полісу у IV ст. до н.е., проблема "молодшої" тиранії.

Економічні та соціально-політичні причини кризи. Поширення наймитства і його вплив на внутрішньополітичні події в полісах. «Молодша» тиранія. Сіцілійська держава Діонісія Сіракузького, Ферско-фесалійська держава Ясона, тиранія на периферії грецького світу. Історична роль «молодшей» тиранії.

4. Структура навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин											
	Денна форма						Заочна форма					
	Усього	у тому числі					Усього	у тому числі				
		л	п	лаб	інд	ср		л	п	лаб	інд	ср
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Змістовий модуль 1												

Тема 1. Вступ. Джерельна база та історіографія.	12	4	-	-	-	8	-	-	-	-	-	-
Тема 2. Греція архаїчної доби, проблема становлення полісу, «старша» тиранія.	14	4	2	-	-	8	-	-	-	-	-	-
Тема 3. Афінська демократія та Спартанська олігархія.	20	4	8	-	-	8	-	-	-	-	-	-
Тема 4. Типи союзів у стародавньої Греції.	12	4	-	-	-	8	-	-	-	-	-	-
Тема 5. “Криза” полісу у IV ст. до н.е., проблема “молодшої” тиранії.	12	4	-	-	-	8	-	-	-	-	-	-
ІНДЗ	20	-	-	-	-	20	-	-	-	-	-	-
Усього годин	90	20	10	-	-	60	-	-	-	-	-	-

5. Теми семінарських занять

Семінарські заняття навчальним планом не передбаченні

6. Теми практичних занять

Тема 1. «Держава» та «Закони» Платона: утворення моделей ідеальних полісів. (4 год.)

1. Тип ідеального полісу у «Держави».
2. Тип ідеальної держави у «Законах».
3. Порівняльна характеристика ідеальних полісів Платона та реальних давньогрецьких держав.

Тема 2. «Афінська політія» Аристотеля як історичне джерело з історії Афін. (2 год.)

1. Синойкізм Тезея.
2. Боротьба демосу та евпатрідів: Кілонова смута та закони Драконта.
3. Реформи Солона.
4. Тиранія Пісістрата та Пісістратідів.
5. Реформи Клісфена.

Тема 3. «Політика» Аристотеля та теоретичні проблеми формування полісів. (4 год.)

1. Наука об ойкосі.
2. Сутність державності.
3. Поняття громадянина.
4. Види держав у стародавньої Греції.
5. Типи державних переворотів.

7. Теми лабораторних занять

Лабораторні заняття навчальним планом не передбаченні

8. Самостійна робота

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Аналіз джерельної бази	16

2	Реферати за темою «Старша тиранія»	8
3	Реферати за темою «Афінська демократія та Спартанська олігархія»	8
4	Реферати за темою «Молодша тиранія»	8
5	ІНДЗ	20
	Разом	60

9. Індивідуальне навчально-дослідне завдання

Письмова робота – аналіз свідоцтв античних авторів стосовно політичних устроїв Стародавньої Греції архаїчної та класичної доби.

10. Методи навчання

Пояснювально-ілюстративний метод: полягає в лекційному курсі, як традиційно основному методові передачі знань щодо історії політичних устроїв Стародавньої Греції архаїчної та класичної доби студентам.

Евристичний метод. В ході самостійної роботи студент відшукує в навчальній та науковій літературі факти з необхідної тематики.

Дослідницький метод. Використовується на заняттях при роботі з джерелами. Може бути залучений також в ході виконання ІНДЗ.

11. Методи контролю

Поточне тестування студентів здійснюється:

- опитуванням студентів на заняттях;
- тест-контролем знань з кожного змістового модуля;
- захистом індивідуального завдання.

12. Контрольні питання

1. Характеристика письмових джерел.
2. Новітні дослідження в галузі політичної історії стародавньої Греції.
3. Проблеми соціально-політичної боротьби в архаїчній Греції.
4. “Старша” тиранія у Греції: Коринф, Мегари.
5. “Старша” тиранія у Греції: Афіни.
6. Боротьба олігархії і демократії (Спарта та Афіни).
7. Сіммахії та сімполітії як типи політичних союзів в Греції.
8. «Криза» полісу та поширення наймитства у IV ст. до н.е.
9. «Молодша» тиранія у Греції: Сіцілійська держава Діонісія Сіракузького.
10. «Молодша» тиранія у Греції: Ферско-фесалійська держава Ясона.
11. «Афінська політія» та «Політика» Аристотеля як історичне джерело.
12. Ідеальні поліси Платона у «Держави» та «Законах».

13. Розподіл балів, які отримують студенти

Приклад для заліку

Поточне тестування та самостійна робота				ІНДЗ	Сума
Змістовий модуль №1					
Т1	Т2	Т3	Т4	20	100
20	20	20	20		

Т1, Т2 … Т9 – теми змістових модулів

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	для заліку
90-100	**A**	відмінно	зараховано
85-89	**B**	добре	
75-84	**C**		
70-74	**D**	задовільно	
60-69	**E**		
35-59	**FX**	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
0-34	**F**	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

14. Методичне забезпечення

Програма спецкурсу; контрольні питання.

Избаш Т.А. Политическое устройство Херсонеса V-I вв. до н.э. Методические указания. – Одесса – Первомайск, 2001.

Ізбаш-Гоцкан Т.О. «Політичні системи Стародавньої Греції до епохи еллінізму». – Методичні вказівки до спецкурсу. – Одеса, 2008.

Словарь античности / пер. с нем. под ред. В.И. Кузищина. – М., 1989.

15. Рекомендована література

Основна:

1.История Древней Греции / под ред. В.И. Кузищина. – М. любое изд.

2.Лурье С.Я. История Греции. – СПб.,1993.

3. Правители Европы. Справочное издание. – Одесса: Полис, 1998.

Джерела:

Аристотель. Соч. в 4-х тт. – М., 1976-1983.

Геродот. История / Пер. Г.А. Стратановского. – М., 1966.

Ксенофонт. Анабасис / Пер. М.И. Максимовой. – М.-Л., 1951.

Псевдо-Ксенофонт. Экономика. // ВДИ. – 1969. - №3.

Фукидид. История / Пер. Г.А. Стратановского. – Л., 1981.

Додаткова:

Андреев Ю.В. Раннегреческий полис. – Л., 1976.

Античная Греция / Под ред. Е.С. Голубцовой. – М., 1983. – Т.1. "Становление полиса". – Т.2. "Кризис полиса".

Берве Г. Тираны Греции. – Ростов-на-Дону, 2007.

Бузескул В.П. Введение в историю Греции. СПб., 2005.

Виноградов Ю.Г. Политическая история Ольвийского полиса VII-I вв. до н.э. – М., 1989.

Высокий М.Ф. История Сицилии в архаическую эпоху. – СПб., 2004.

Грант М. Золотая эра Греции. – Харьков, 2006.

Зайцев А.И. Культурный переворот в Древней Греции VIII - V вв. до н.э. – СПб., 2001.

История Европы. – Ч.1. Древняя Европа / Под ред. Е.С. Голубцовой. – М., 1988.

Кулишова О.В. Дельфийский оракул в системе межгосударственных отношений (VII-V вв. до н.э.) – СПб., 2001.

Печатнова Л.Г. История Спарты: период архаики и классики. – СПб., 2002.
Туманс Х. Рождение Афины. Афинский путь к демократии: от Гомера до Перикла. – СПб., 2002.
Фролов Э.Д. Рождение греческого полиса. – СПб., 2004.
Фролов Э.Д. Греция в эпоху поздней классики. Общество, личность, власть. – СПб., 2001.

15. Інформаційні ресурси

- Кафедра історії стародавнього світу та середніх віків;
- Одеський археологічний музей НАН України (античний відділ);
- Наукова бібліотека ОНУ імені І.І. Мечникова.